

„Jačanje otpornosti turizma na klimatske promjene“

7.12.2022., Zagreb

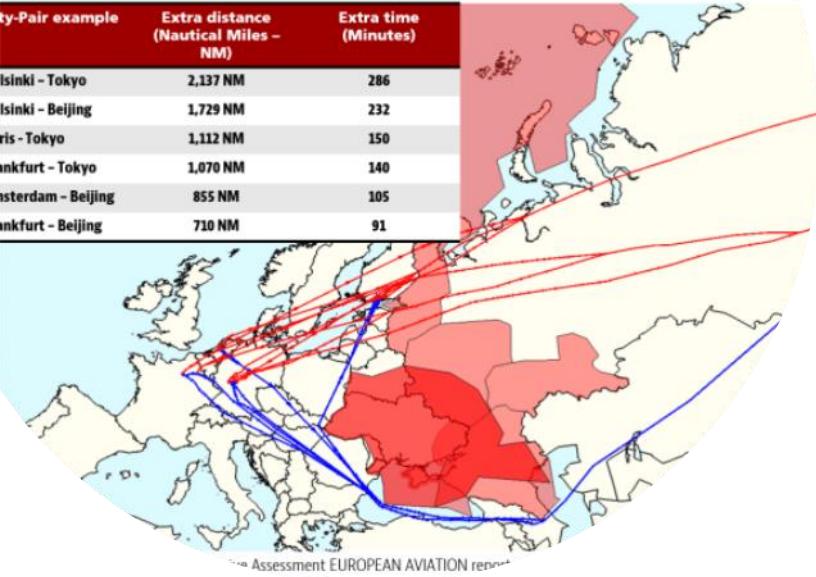

Odgovorni turizam i pokazatelji održivog turizma usmjereni na praćenje klimatskih promjena

dr. sc. Izidora Marković Vukadin

Impact of Russian airspace closure on European air routes

Sample route/time extensions

Vrijeme promjena: pandemija, klimatska nesigurnost, energetska kriza, inflacija, rat..

- Strah od virusa
- Strah od ljudi
- Strah/sram od putovanja
- Neizvjesna budućnost postojećih urbanih područja
- Socijalno i fizičko distanciranje
- Ponovno otkrivanje urbanih/prigradskih zelenih površina
- Ponovno otkrivanje lokalne proizvodnje/poljoprivrede
- Povratak u prirodu/ruralno stanište

Turizam na prekretnici?

- Nalazimo se na raskrižju između neodrživog turizma prije pandemije i održivih turističkih strategija, politika i proizvoda novog doba (Nepal, 2020 .; Higgins-Desbiolles, 2020 .; Chang i sur., 2020.)
- Mijenjamo li doista smjer?

Smanjenje broja turista			(dubinska) Transformacija turizma			
Preokret prekomjernog turizma	Promjena ka održivom turizmu	Razvoj novih turističkih proizvoda	Promjena vrijednosti	Uvođenje novih destinacija	Promjena ka domaćem turizmu	Pomak ka otpornosti
Higgins-Desbiolles, 2020	Chang et a, 2020	Lew et al, 2020	Stankov et al, 2020	Polyzos et al, 2020	Lapoint, 2020	Lew et al, 2020
Koh, 2020	Sheller, 2020	Nepal, 2020	Edelheim , 2020	Rogerson et al, 2020	Tomasini et al, 2020	Wen et al, 2020
Lopez and. Lois González, 2020	Sheer, 2020	Renaud, 2020	Higgins-Desbiolles, 2021	Enger et al, 2020	Jeon and Yang, 2021	Brouder, 2021
Celata and Romano, 2020	Ramagosa, 2020	Ranasinghe et al, 2020	Ateljević, 2020	Newsome, 2020	Wen et al, 2020	Prayag, 2020

BC & AC scenariji

	BC(2019>)	C (2020/21)	AC (2022?)	
Turizam	Prekomjerni turizma	Turizam u tragovima	Iskustveni turizam	Prekomjerni turizam
Zajednica	Zajednice ovisne o turizmu	Zajednice u krizi	Zajednice u balansu	Zajednice koje traže brz put prema oporavku
Zdravlje	Podcijenjeno	Glavni fokus	Holistički pristup	Fokus na kontroli
Okoliš	Ugrožen i opterećen	Točkasti oporavak	Poštovan i vrednovan	Resurs za razvoj
Klima	Sekundarna tema	Sekundarna tema	Tema od primarnog interesa	Tercijarna tema?

ODRŽIVOST + OTPORNOST

Istina o održivosti

- Mihalič (2016) navodi da postoje tri zahtjeva ili faze održivog turizma:
 - spoznaja (eng. awareness),
 - program djelovanja ili rada (eng. agenda)
 - konkretno djelovanje ili akcija (eng. action)
- Međutim, spoznaje nedostaje, programi se temelje na željama, a produkti aktivnosti učestalo nisu poznati

Nevidljivi trošak turizma???

Kakav je to trošak turizma?

Zašto je „nevidljiv“?

Kako ga možemo smanjiti?

Negativni učinci turističkog razvoja – „troškovi“, koji se često zanemaruju kada se govori o turističkom razvoju“

Najčešće: utjecaji na okoliš i kulturno-povijesnu baštinu (npr. UNESCO mjesta)

U prvi plan se stavljuju ekonomski učinci – ostalo se zanemaruje

- Kakav je utjecaj turizma na:
 - Potrošnju energije?
 - Emisiju stakleničkih plinova?
 - Transport i emisije u turizmu?
 - Utjecaji klimatskih promjena na prirodno okruženje?

Kako upravljati nevidljivim troškovima?

dobra procjena rizika, poticanje turističkih dolazaka van glavne sezone

Efikasan destinacijski menadžment:

razvoj turističkih proizvoda koji manje utiču na okoliš

Podizanje razine javne svijesti / edukacija turističkih djelatnika

mjerjenje/monitoring:
INSTO/CROSTO inicijative

Strategije smanjivanja rasta
(„degrowth” / „demarketing”)

Primjena ICT-a za upravljanje posjetiteljima, Smart tourism / Smart destination, Big Data itd...

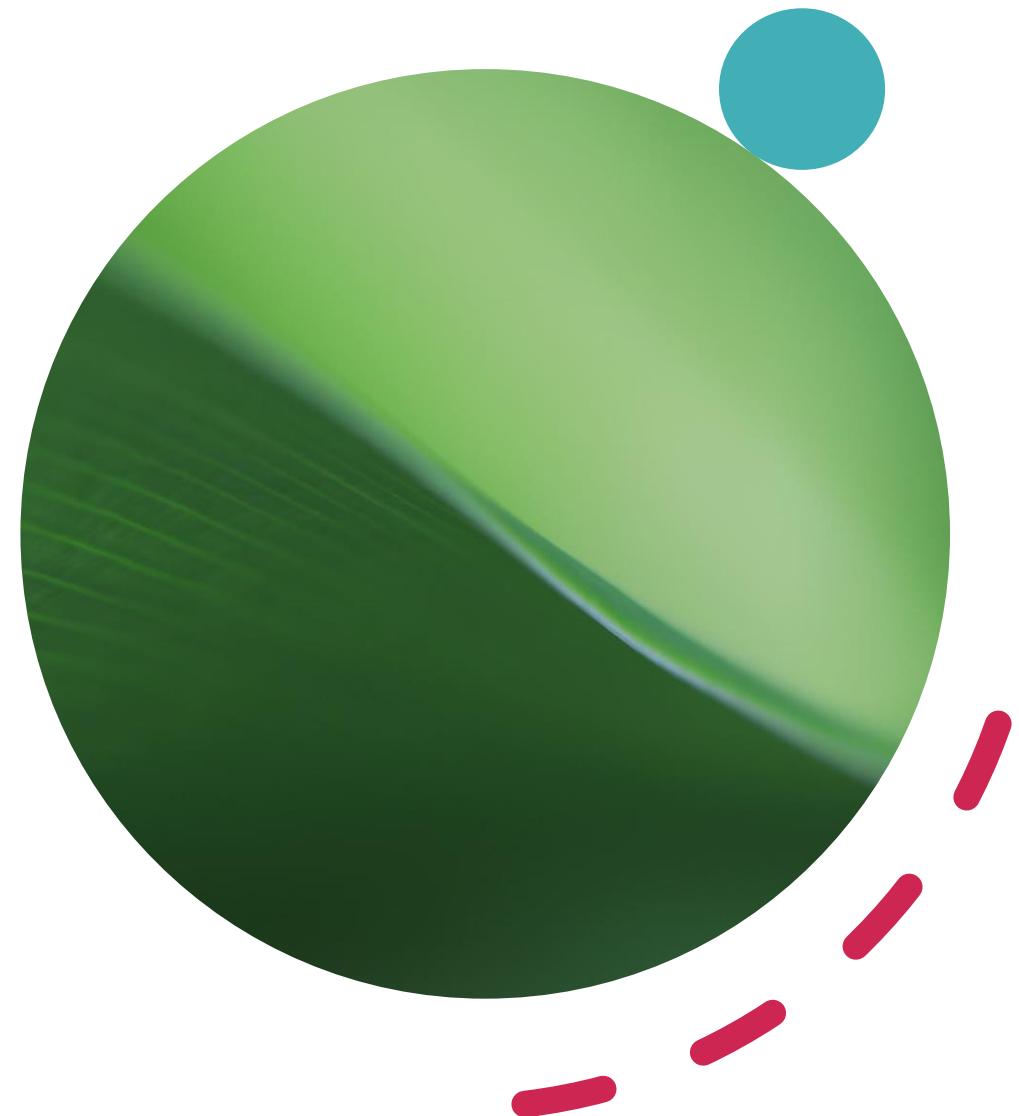

Riješenja

Segmentarna – pokazatelji

Sveobuhvatna – TSSA

Fokusirana – proizvodi

Razvoj pokazatelja

- Na globalnoj razini već više od tri desetljeća različite inicijative i međunarodne organizacije potiču primjenu održivosti u turizmu
 - UNWTO pokazatelji/područja
 - OECD pokazatelji
 - ETIS Europske komisije
 - DPSIR okvir Europske okolišne agencije

Pregled međunarodnih lista pokazatelja održivosti turizma

Organizacija	Lista pokazatelja	Fokus liste
Svjetska turistička organizacija - UNWTO	<i>Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations – A Guidebook</i>	Usmjerena na razvoj sustava pokazatelja održivosti turizma na razini destinacije, pri čemu se pod pojmom destinacije podrazumijeva destinacija na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini).
Europska komisija - EC	<i>European Tourism Indicator System</i>	Sustav uspostave monitoringa i menadžmenta za informirano upravljanje destinacijama (lokalne i regionalne razine). Osnovne skupine pokazatelja su: upravljanje destinacijom, društveni i kulturni utjecaji, ekonomske vrijednosti i okolišni utjecaji.
Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj - OECD	<i>Indicators for Measuring Competitiveness in Tourism</i>	Međunarodno primjenjiv i usporediv sustav pokazatelja za mjerjenje konkurentnosti turizma kao relevantnog alata u donošenju nacionalnih turističkih politika. Prikupljanje podataka i mjerjenja odvijaju se na nacionalnoj razini.
Vijeće za globalni održivi turizam (GSTC)	<i>Global Sustainable Tourism Council Criteria for Destinations</i>	Kriteriji predstavljaju vodeće principe i minimalne zahtjeve kojima bilo koja turistička tvrtka odnosno destinacija treba težiti, a sve u cilju zaštite i održivosti prirodnih i kulturnih resursa.
Svjetska turistička organizacija-UNWTO	<i>Towards a Statistical Framework for Measuring Sustainable Tourism (MST)</i>	Inicijativa ima za cilj razviti međunarodni statistički okvir za potporu mjerjenju održivog turizma, uzimajući u obzir ekonomske, ekološke i društvene dimenzije, i globalno, na nacionalnoj i podnacionalnoj razini.

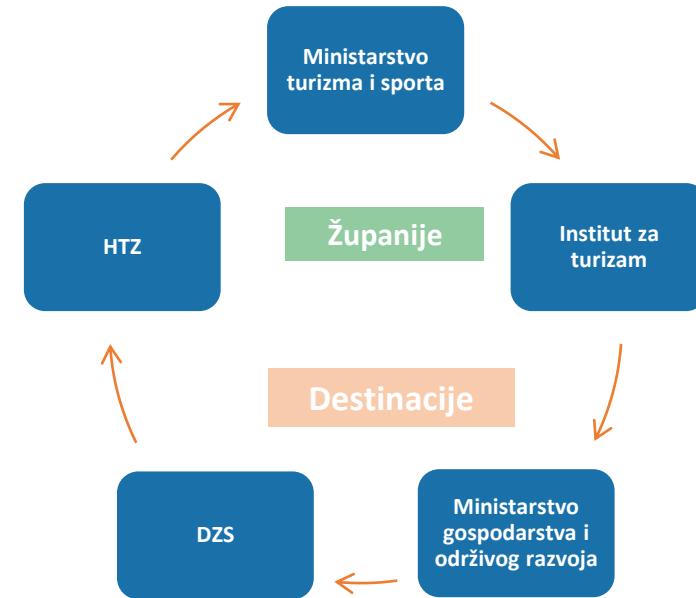
Postojeći pokazatelji u međunarodnim sustavima

ETIS (2016)
Indicators of Sustainable Development for Tourism Destinations A Guidebook (2004)
Indicators of sustainable development (2007)
Towards Sustainable Development 2008
GSTC Destination Criteria (2021)

Ublažavanje klimatskih promjena	Postotak turista i jednodnevnih posjetitelja koji koriste usluge lokalne mobilnosti/javnog prijevoza za kretanje po odredištu
	Postotak turističkih poduzeća uključenih u programe ublažavanja klimatskih promjena - kao što su: kompenzacija CO ₂ , niskoenergetski sustavi itd.
	Vrijednost štete uzrokovane ekstremnim klimatskim prilikama u sektoru turizma
	Procjena klimatskih rizika, koja pokriva sadašnje i buduće rizike - poduzeta i javno dostupna
	Godišnje klimatsko izvješće, uključujući praćenje mjera ublažavanja
	% turističkog prostora i infrastrukture s morskim branama
	% skijaških područja s opremom za zasnježenje
	Stupanj u kojem su ključne turističke zone obuhvaćene planiranjem za nepredviđene situacije ili hitnim slučajevima (postojanje plana)
Prilagodba klimatskim promjenama	Prosječni ugljični otisak turista i jednodnevnih posjetitelja koji putuju od kuće do odredišta
	Postotak turističkih poduzeća uključenih u odgovore i akcije prilagodbe klimatskim promjenama
	% turističke infrastrukture smještene u ranjivim zonama
	% turizma koji ovisi o vrstama promatrača (% ključnih vrsta koje se smatraju osjetljivima na klimatske promjene)
	Ukupni CO ₂ proizveden zbog potrošnje energije u zajednici

Uključenost dionika – nacionalna razina

- Tijelo:
 - MRS (međuinstitucionalno tijelo)
- Aktivnosti:
 - Razmjena vijesti i ideja vezanih uz proces mjerjenja na nacionalnoj razini
 - otkrivanje glavnih problematičnih tema turizma u Hrvatskoj
 - izrada godišnjeg izvješća
 - organizacija aktivnosti diseminacije znanja

Uključenost dionika – lokalna razina

- Tijelo:
 - Lokalna radna skupina + Lokalni koordinator
 - predstavnici grada/općine, lokalnog DMO-a, ustanove za prostorno planiranje, komunalnog poduzeća, distributera energije, razvojne agencije i drugih lokalnih dionika
- Aktivnosti:
 - provedba primarnog istraživanja, prikupljanje sekundarnih podataka, otkrivanje ključnih tema (uska grla, izazovi, gužva) s funkcijom odabira specifičnih pokazatelja, diseminacija rezultata, planiranje aktivnosti na temelju pokazatelja, jačanje suradnje na razini destinacije

CROSTO misija:

Omogućiti neovisni proces integracije dionika na lokalnoj razini

Odabrani bazni CROSTO pokazatelji

	UNWTO obavezna područja	ETIS područje
Broj turističkih noćenja (komercijalnih i nekomercijalnih) na stotinu stalnih stanovnika	Lokalno zadovoljstvo turizmom	C Socijalni I kulturni utjecaji
Udio stalnog stanovništva destinacije koje je zadovoljno turizmom		
Udio turista koji su zadovoljni svojim cijelokupnim iskustvom u destinaciji		
Postotak ponovljenih/stalnih turista u destinaciji		A Upravljanje destinacijom
Udio turističkih poduzeća koja koriste sustave dobrotljivog certificiranja/označavanja ekološkog poslovanja		
Broj turističkih noćenja u komercijalnom smještaju	Ekonomske dobrobiti destinacije	B Ekonomski vrijednosti
Izravna zaposlenost u turizmu kao udio ukupne zaposlenosti u destinaciji		
Postotna godišnja bruto popunjenošć smještajnih kapaciteta	Zaposlenost	
Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima	Sezonalnost turizma	
Potrošnja energije turista u odnosu na potrošnju energije stalnog stanovništva	Upravljanje energijom	
Potrošnja vode turista u odnosu na potrošnju vode stalnog stanovništva	Upravljanje vodama	
Postotak otpadnih voda destinacije tretiranih do najmanje sekundarne razine prije ispuštanja	Obrada otpadnih voda	D Okolišni utjecaji
Proizvodnja komunalnog otpada turista u odnosu na proizvodnju komunalnog otpada stalnog stanovništva	Upravljanje krutim otpadom	
Udio destinacijskog područja izvan stalnih naselja na kojem su izgrađeni objekti ugostiteljsko-turističke namjene	Kontrola razvoja	
Udio destinacijskog područja unutar građevinskog područja naselja na kojem su izgrađeni objekti ugostiteljsko-turističke namjene	Kontrola razvoja	

Pokazatelj	O2 - Potrošnja vode turista u odnosu na potrošnju vode stalnog stanovništva (po noćenju)
Obrazloženje	Voda je ključni resurs i ograničavajući čimbenik razvoja turizma, posebice uslijed povećanih rizika uzrokovanih klimatskim promjenama, hidrološkim anomalijama i sl. Potrošnja vode je ključna tema u Hrvatskoj i zbog velikih gubitaka u vodoopskrbnom sustavu.
Opis	Potrošnja vode u komercijalnim smještajnim kapacitetima u odnosu na potrošnju vode stalnog stanovništva.
Pristup	Složeni pokazatelj cijela se procjenjuje temeljem na sekundarnim podacima. Ukupna potrošnja vode u komercijalnim smještajnim kapacitetima procjenjuje se na temelju postojećih normi potrošnje vode prema vrsti smještaja i strukture smještajnih kapaciteta. Potrošnja vode u kućanstvima obuhvaća potrošnju vode kućanstava u stanovima priključenim na javnu mrežu.
Potrebni podaci	<ul style="list-style-type: none"> Ukupna finalna potrošnja vode u litrama u siječnju Ukupna finalna potrošnja vode u litrama u kolovozu Ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u siječnju Ukupan broj ostvarenih turističkih noćenja u kolovozu Broj stanovnika
Izvori podataka	<ul style="list-style-type: none"> DZS za procjenu stalnog stanovništva u određenoj godini (www.dzs.hr, Objavljeni podaci → Prema statističkim područjima → Stanovništvo → Procjena stanovništva Republike Hrvatske → Procjene stanovništva - baze podataka) eVišitor za broj noćenja u komercijalnom smještaju Vodovod/komunalno poduzeće, interni izvještaji o mjesечноj potrošnji vode
Izračun	= Litara po noćenju turista / Litara po noćenju stanovnika

Priručnik

- Priručnik (http://www.crosto.hr/files/file/prirucnik/prirucnik_za_mjerenje_i_prazenje_odrzivosti_turizma_za_destinacije_crosto.pdf)
- Svrha priručnika jest da destinacije mogu samostalno (ili uz minimalne konzultacije) uspostaviti sustav mjerjenja, od formiranja lokalne radne skupine, prikupljanja podataka, izračuna, analize i diseminacije rezultata mjerjenja.

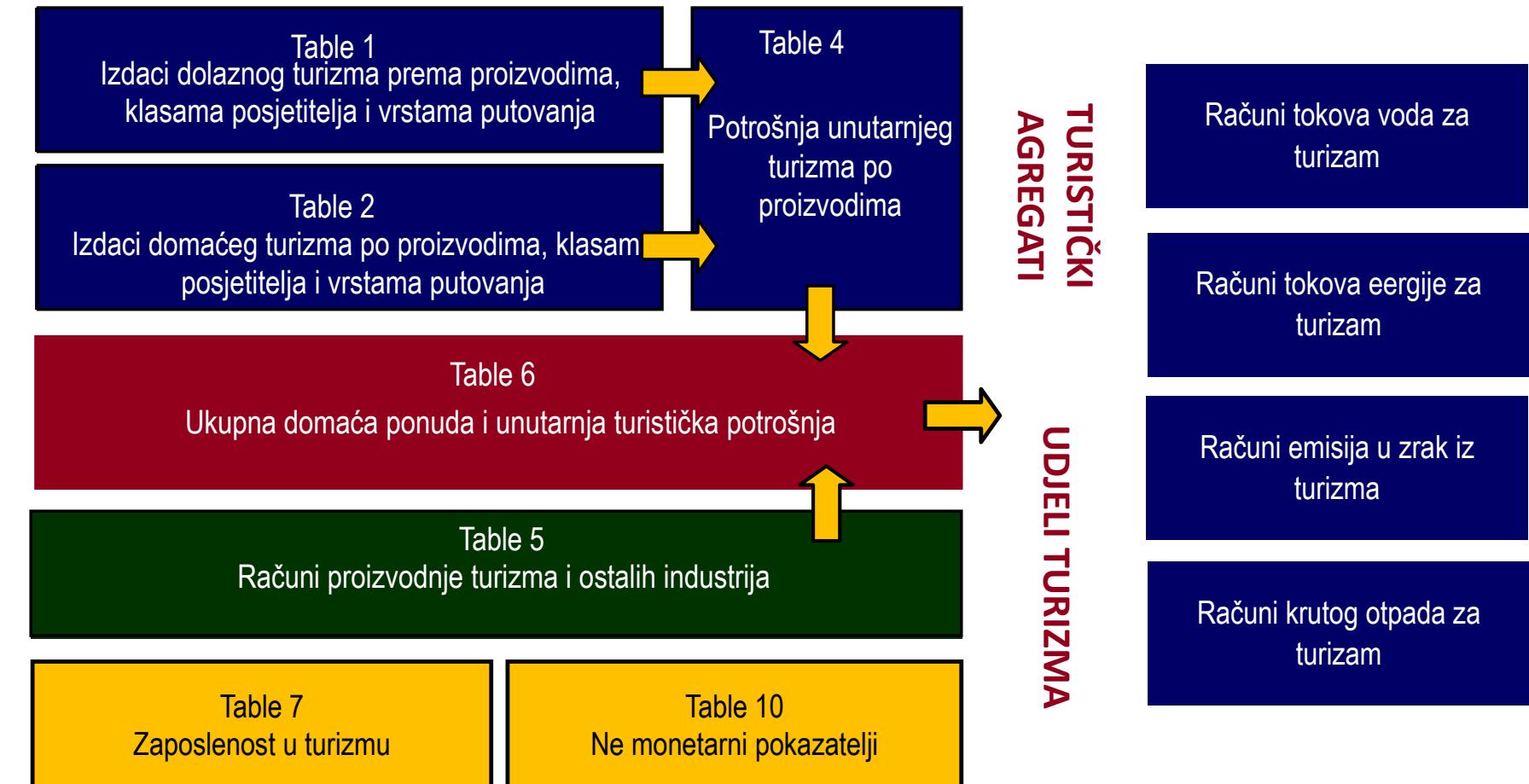
Sustav satelitskih računa održivosti turizma za Republiku Hrvatsku

Sustav pokazatelja održivosti turizma

TSSA tablice

TSA tablice + S tablice (Povezivanje TSA i SEA: tehnička napomena): traženje striktnih i dosljednih rješenja na nacionalnoj i regionalnoj razini

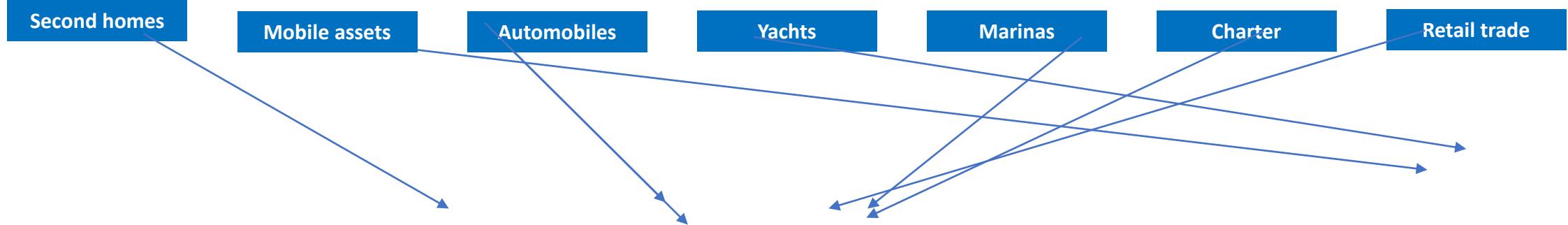
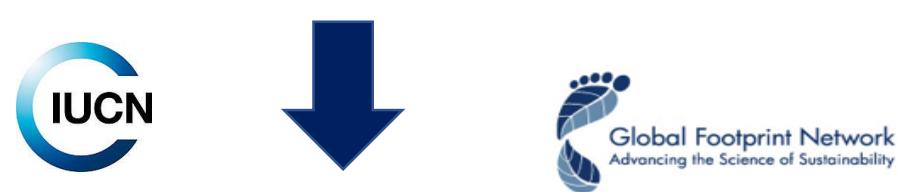

Table 3: Tourism industries GHG emissions account (tonnes)

NB: Dark grey cells are null by definition

Od ekološkog deficitu do balansa

- Mediteranska regija i 9 zemalja DestiMED PLUS nalaze se u situaciji ekološkog deficitu, što podrazumijeva ljudski pritisak izvan granica lokalnog ekosustava i ovisnost o resursima i uslugama iz ekosustava izvan njihovih granica kako bi se zadovoljili zahtjevi stanovnika i turista
- Hrana, prijevoz i smještaj glavne su komponente ekološkog otiska, a sve su to ključne kategorije u razvoju turističke ponude

Osnovna ekološka slika postojećih utjecaja i ekološke situacije može svjesno voditi planiranje i upravljanje destinacijama

Alternativni turizam, kao što je ekoturizam, ima potencijal smanjiti ekološki pritisak na ekosustave povećanjem svijesti i širenjem dobre prakse (prije svega u sektorima glavnih pokretača)

Kako bi se izbjeglo pogoršanje postojeće situacije, alternativnim turizmom treba pažljivo upravljati i pratiti ga s ekološkog gledišta

Svih 9 DestiMED PLUS regija moglo bi imati koristi od uvođenja praksi ekoturizma, bilo da smanje svoju potrošnju resursa (regije u ekološkom deficitu) ili da zaštite svoje ekosustave (regije u ekološkom rezervatu)

Što je ekoturističko iskustvo

Komponente ekotursitičkog proizvoda

Vrijednosti ekoturizma

COMPASSION

Naš pristup i proizvodi podržavaju očuvanje i lokalne zajednice kroz ekoturizam, nadopunjujući osjećaj upravljanja i želju putnika da pomognu.

CONNECTION

Naša iskustva stvaraju duboke veze između putnika i odredišta, lokalnog okruženja, lokalnog stanovništva i u konačnici samih putnika.

COMMUNITY

Surađujemo s lokalnom zajednicom kako bismo stvorili lokalno stvorena iskustva putovanja koja su od koristi zajednici.

CONSERVATION

Naš ekoturistički pristup, standardi i proizvodi organski i aktivno integriraju napore i znanje očuvanja na Mediteranu.

PRAĆENJE ODRŽIVOSTI PAKETA

Ograničenje istraživanja na Mediteranskoj ljestvici: nejednakost i razlike među NUTS regijama

Rezultat: EF učinak različitih elemenata turističkog paketa – smještaj, hrana i piće, mobilnost i transferi, usluge i aktivnosti

1. FAZA PRAĆENJA

Uzorak (brzog) ekoturističkog paketa
preprovjera/test (interno)
SVE (mreže indikatora za
samovrednovanje, prikupljanje podataka)

Poboljšanja: iskustvo i politika putovanja
u svrhu očuvanja prirode, izvedba
upravljanja, brendiranje, usp, eko
smještaj, mobilnost i transferi, količina i
izbor hrane

Najnegativniji utjecaj: hrana i piće (67%
ukupnog ef), smještaj (24% ukupnog ef)

2. FAZA PRAĆENJA

Provjera/test cjelovitog paketa ekoturizma (vanjski – 6
testera)

SVE (mreže indikatora za samovrednovanje, prikupljanje
podataka)

Kvaliteta iskustva gosta (upitnik o zadovoljstvu)

Poboljšanja: uvjeti i politike očuvanja (plan upravljanja
posjetiteljima), djelomično u upravljanju, komunikacija
prije dolaska, opće znanje o zaštićenom području među
svim dionicima, količina hrane, dovršavanje smještaja i
vremenski raspored aktivnosti

Utjecaj: hrana i piće (-7% ukupnog ef-a), mobilnost i
transfer (-27% ukupnog ef-a), aktivnosti i usluge (-53%
ukupnog ef-a)

“Without data
you’re just
another person
with an opinion.”

- W. Edwards Deming,
Data Scientist

Zašto je
mjerenje/praćenje
održivosti važno?

H V A L A N A P A Ž N J I !

Pitanja?

Kontakti:

- Adresa: Institut za turizam, Vrhovec 5
10000 Zagreb, Hrvatska
- Tel.: +385/1/3909 666
- E-mail: info@itzg.hr,
izidora.markovic@itzg.hr
- Web: www.itzg.hr;
www.crosto.hr

